

De Lanteerne (Nijmegen) kiest voor:

Vanzelfsprekend en vertrouwd tweetalig basisonderwijs

Twaalf Nederlandse basisscholen hebben van staatssecretaris Sander Dekker de kans gekregen vanaf 2014 van start te gaan met volledig tweetalig onderwijs. Jonge leerlingen krijgen er vanaf de kleuterschool maximaal de helft van hun lestijd instructie in het Engels. Een van de scholen is De Lanteerne uit Nijmegen. Coördinator tweetalig onderwijs en juf van groep 1 tot en met 4, Hedi Kwakkel, deelt in twaalf do's haar ervaringen met *PO Management*.

Laat de Engelse taal de normaalste zaak van de wereld zijn

Voor ons is het misschien een beetje vreemd, maar deze kinderen gaan gewoon naar school. Zij zijn daar helemaal niet mee bezig. In die taal communiceren we nou eenmaal met elkaar. Ze hebben geen ander referentiekader. Ze zijn nog nooit op een andere school geweest. Ze weten niet eens dat je ook je hele leven in het Nederlands les kunt krijgen. Daar worden ze zich pas bewust van als ze ouder worden, maar dan is het geen *big deal* meer voor ze. Nieuwe kinderen moeten altijd even wennen. Een nieuwe school en een nieuwe groep is al heel spannend en dan verstaan ze de juf ook nog eens niet. Wat ik merk is dat deze kinderen heel veel beter dan in het Nederlandse onderwijs naar je kijken. Door heel goed naar je te kijken, begrijpen ze al heel veel van wat ik in het Engels zeg. Ze zijn enorm op je gefocust. Dat moeten ze ook wel, want ze kennen de woorden nog niet, dus ze moeten de betekenis halen uit je mimiek en uit de gebaren.

Maak het onderwijs heel functioneel

Ik zeg niet *go to the window*, zeker niet als we er ook niet echt heen gaan. Alles wat ik zeg is functioneel en ook heel dichtbij. Ik vraag de leerlingen bijvoorbeeld *take your pencil* of *get your bag* en mochten ze de vraag of het verzoek nog niet direct begrijpen dan zien ze de andere kinderen het wel doen. Alles wat ik aandraag ervaren ze als zeer natuurlijk en vanzelfsprekend. In een heterogene groep zijn er altijd wel een paar kinderen die het wel verstaan. Dat worden maatjes en zij helpen de kinderen die nog niet zover zijn. Soms hoor ik ze dan fluisteren: "Je moet even je tas pakken!" De kinderen in onze groepen zijn heel alert, op de juf en op elkaar. Binnen drie maanden kunnen ze die losse woorden in een zin wel onderscheiden en begrijpen ze meestal wat ik bedoel.

Zorg voor een goed pedagogisch klimaat, waarin een kind zich veilig voelt

Wellicht dat je bij tweetalig onderwijs je daar nog bewuster van moet zijn. Want je creëert eigenlijk een kunstmatige barrière tussen jou en de kinderen. En die barrière moet je overbruggen met iets anders. En dat is je algemene houding. Daarom ben ik misschien nog net iets enthousiaster en stel ik me misschien nog iets meer open op. Een kind moet zich fijn en veilig voelen. Als een kind helemaal in tranen is omdat mama er niet is, dan probeer ik hem of haar eerst in het Engels gerust te stellen. Het woord *mommy* is redelijk universeel, maar ja *'mommy will be there at 2'* is toch wel weer lastig om uit te leggen. Het gebeurt wel eens dat ik dan in het Nederlands fluister: "Mama komt je straks ophalen", en dan ga ik weer door in het Engels.

Vertel de ouders ook: 'Leg er geen druk op'

Op ouderavonden vragen ouders wel eens: "Moeten we dan thuis ook Engels spreken?" Dan zeg ik altijd: "Hou het zo gewoon mogelijk." Zodra je er druk op gaat leggen en je iets bijzonders van een kind gaat verwachten, dan is dat veilige gevoel en die gemakkelijkerheid ervan af. Thuis kunnen ze gewoon hun moedertaal blijven spre-

ken, ook al is het natuurlijk helemaal niet erg om ook daar een keer een verhaaltje in het Engels voor te lezen of naar een programma in het Engels te kijken. Dat stimuleren we wel. Maar aan de eettafel Engels spreken is voor de meeste kinderen heel vreemd en dat willen we juist niet. Het moet zo gewoon mogelijk, zo natuurlijk mogelijk zijn.

Zorg eerst voor een goede woordenschat

Ik ben op De Lanteerne begonnen met lesgeven in het Engels en het Nederlands. Maar dat vind ik een beetje vreemd. Mijn collega doet dat nog wel, dus het is echt mijn persoonlijke keuze. Het schept duidelijkheid. Als ik een rekenkring geef in de kleutergroep dan doe ik dat gewoon in het Engels. Daarvoor heb ik ze wel eerst de benodigde woordenschat moeten aanleren, dan pas kunnen ze de rekenles in het Engels begrijpen.

Probeer zoveel mogelijk gewone vakken in het Engels te geven

Vijftig procent van de tijd spreken we Engels. Maar je kunt niet vijftig procent van de tijd aan Engels als taal besteden. Op dit moment geven we de gymles, wereldoriëntatie, creatieve werkvormen, muziek en delen van projecten in het Engels. Daar gaan we heel soepel mee om. Een thema als Halloween leent zich natuurlijk bij uitstek om in het Engels te onderwijzen, Koningsdag daarentegen doen we voornamelijk in het Nederlands. In groep 3 en 4 wordt de basisinstructie rekenen gegeven in het Nederlands, maar vervolg- of herhalingsinstructies worden in het Engels gedaan.

Wees geduldig, creëer noodzaak

Sommige kinderen spreken de taal al na drie maanden. Ook al is die groep niet groot, hoor. Andere pas na twee jaar. Wat je vooral moet doen is noodzaak creëren. Nodig mensen uit die geen Nederlands verstaan, dan moeten ze wel. En prijs ze de hemel in als ze het doen. We nodigen leerlingen van tweetalige scholen uit Nijmegen uit om hier met de kinderen te komen praten. Uiteraard instrueren we deze leerlingen dat ze zich voor moeten doen als native speaker en die rol vervullen ze altijd perfect. Ook Engelstalige pabo-stagiaires zijn natuurlijk een uitkomst. Na de herfstvakantie hebben we vier Ierse pabostudenten die gedurende de dag zoveel mogelijk met onze kinderen praten.

Hedi Kwakkel en haar leerlingen zingen een liedje.

Tekst:
Frank Stienissen

Fotografie:
Frank Stienissen,
Shutterstock

Verwaarloos de Nederlandse taal niet

Dat gevaar ligt op de loer, maar ook deze kinderen moeten de Cito-toetsen maken. Daar worden ze straks op afgerekend. Ik verwacht overigens dat er geen nadelige gevolgen zijn voor de ontwikkeling van deze kinderen – eerder positieve omdat de hersenen getraind worden verschillende prikkels te verwerken en impulsen te reguleren, zo blijkt uit onderzoek naar tweetaligheid – maar er is op dit moment nog weinig bekend over de effecten van tweetalig onderwijs waarin kinderen hun moedertaal al lang en breed onder de knie hebben en een tweede taal succesief leren. Wel zijn er een paar onderzoeken gaande.

Zet de juiste docent voor de groep

Nee, dat hoeft geen native speaker te zijn. De pedagogische en didactische kwaliteiten van hem of haar zijn veel belangrijker dan accentloos Engels spreken. Waarmee ik niet zeg dat het iemand moet zijn die steenkolenengels spreekt. Daar ben ik heel erg op tegen. Voor veel scholen is het vinden van een goede juf of meester echter best lastig. Gelukkig komen er steeds meer tweetalige havo- en vwo-scholen. Die leerlingen kunnen straks als ze de pabo-opleiding gedaan hebben deze vakken wel uitstekend doceren.

Knuffel de beren op je pad

Och, er zijn altijd uitdagingen. Hoe krijg je bijvoorbeeld het hele programma gedraaid? En soms gebeuren er dingen die zo aangrijpend zijn, dat je even in dubio verkeert. Moeten we dit nu in het Nederlands of in het Engels bespreken? Bijvoorbeeld het overlijden van een broertje van een van de kinderen. Dat wil je graag bespreken, maar de kinderen beschikken nog niet over de taal om dat in het Engels te bespreken. Waar hecht je dan de meeste waarde aan? Je percentages of ga je voor de pedagogiek en ga je over op het Nederlands omdat dat onderwerp zo belangrijk is? Dat is ons overkomen en toen hebben we besloten om dat met z'n tweeën te doen: de ene juf in het Engels en de andere in het Nederlands.

Wees geduldig, dwing niet, maar moedig wel aan

Ik merk bij de groepen 1 en 2 dat hoe persoonlijker het wordt, hoe Nederlandse het wordt. Maar dat neemt wel af naarmate ze vertrouwd raken met de taal. Een tijdspad kan ik moeilijk aangeven, dat verschilt van kind tot kind, wel kan ik de stadia benoemen. Het begint met niks zeggen, geen Nederlands terugzeggen en geen Engels, dan gaan ze Nederlands terugpraten, vervolgens beginnen ze standaard chunks te spreken en Nederlandse zinnen daarnaast en alles wat ze persoonlijk willen vertellen. Bijvoorbeeld: *Can you open it? Can you help me? Can I go to the bathroom?* Die uitdrukkingen leren ze zich vrij snel aan. De rest van het hele systeem is dan nog in het Nederlands. Daarna bouwen ze een zin deels in het Engels, deels in het Nederlands. *Ik was in de swimmingpool and there was a supergrote glijbaan.* Wat ze weten integreren ze moeiteloos in wat ze niet kennen. Uiteindelijk groeit dat uit tot hele zinnen in het Engels. Sommige kinderen kunnen dat al in groep 2 en andere doen er veel langer over. Maar we leggen er geen druk op. Wel moedigen ze aan, op een liefdevolle manier pushen we ze tot waar ze kunnen.

‘Voor veel scholen is het vinden van een goede juf of meester best lastig.’

Geef ze eerst de taal, voordat je iets van hen verwacht

Misschien is dit wel de belangrijkste do! Geef ze eerst de woorden, pas dan kunnen ze iets terugzeggen. Ik moet eerst aanleren *can you help me*, dat zeg ik talloze malen op een dag, totdat een kind het zelf zegt. Aan grammatica besteden we geen expliciete aandacht. Wel onbewust natuurlijk. Als woorden in een verkeerde volgorde worden geplaatst, dan corrigeer ik dat. Dan zet ik die woorden in een goede volgorde. Die grammaticale regels pikken ze op een natuurlijke manier op. Precies zoals ze hun moedertaal thuis ook leren. Uiteraard zijn we heel benieuwd of dat voldoende is of dat we ze later toch nog extra instructie moeten geven. We verwachten van niet overigens. Tot nu toe zijn de resultaten eerder boven verwachting en is het een genot om te zien wat deze kinderen in no time geleerd hebben.

Vijftig procent

Vanaf dit schooljaar mogen 12 basisscholen tot maximaal de helft van de onderwijstijd Engels als instructietaal gebruiken. In 2015 krijgen van staatssecretaris Sander Dekker nog 8 scholen de kans om bij de pilot volledig tweetalig onderwijs aan te sluiten. Mocht in 2019 blijken dat de proef op de 20 deelnemende basisscholen een succes is, dan kan worden besloten om meer basisscholen de mogelijkheid te geven over te stappen op tweetalig onderwijs. Verder werkt Dekker aan een wetsvoorstel waarin staat dat basisscholen 15 procent van hun onderwijstijd Engels, Frans of Duits als instructietaal mogen hanteren.

Passie en kennis

Ook schooldirecteur Hans Thissen is bij het gesprek aanwezig. Hij houdt zich nadrukkelijk op de achtergrond, geeft alle ruimte en credits aan juf Hedi en vult haar slechts af en toe aan. Vooral als het om beleidszaken gaat. Hans is nog steeds net zo enthousiast als toen hij de aanvraag voor deze nieuwe vorm van onderwijs indiende. Hobbels ziet hij niet. "Als de juiste passie en kennis er maar is. Hedi bijvoorbeeld heeft de academische pabo gedaan, daar zijn we heel blij mee. Voor deze groepen moeten de beste docenten staan, anders moet je er niet aan beginnen. Dan ga je dingen doen die goed bedoeld zijn, maar totaal verkeerd kunnen uitpakken. Natuurlijk willen we dat alle docenten goed zijn, maar voor de begingroepen moet dat zeker het geval zijn." Ook vindt Hans Thissen het van groot belang dat het vo-onderwijs bij dit project betrokken wordt. Daarom heeft hij vo-docenten Engels van Nijmeegse scholen gevraagd om dit proces van week tot week te monitoren. "Als ze zien wat hier gebeurt dan kunnen ze daar mettertijd op inspelen. Deze kinderen kunnen niet op hetzelfde niveau beginnen als de kinderen die nog nooit Engels hebben gehad. Ook dat is natuurlijk een uitdaging voor het onderwijs van morgen."